

مقدمه چاپ اول

سازمان ملل متحد در ۲۴ اکتبر ۱۹۹۵ (۲ آبان ۱۳۷۴) پنجاه‌ساله خواهد شد. این سازمان به منظور حفظ صلح و امنیت جهانی و تسهیل همکاری و ارتباط بین کشورهای عضو رسماً در ۲۴ اکتبر ۱۹۴۵ پس از تصویب منشور آن از سوی نهادهای قانونگذاری اکثر کشورهای بنیانگذارش (۵۰ کشور) به وجود آمد.

مراحل عمده پیدایش سازمان ملل عبارت‌اند از: ۱. امضای اعلامیه بین‌المتحدین^۱: این اعلامیه در ۱۲ ژوئن ۱۹۴۱ در لندن توسط کشورهای که در آن زمان برای جنگ با کشورهای محور با یکدیگر متحد شده بودند امضا شد. ۲. اعلامیه آتلانتیک^۲: این اعلامیه در ۱۴ اوت ۱۹۴۱ بین فرانکلین روزولت و چرچیل نخست‌وزیر انگلیس بر عرشه یک کشتی جنگی به امضا رسید. ۳. اعلامیه ملل متحد^۳: این اعلامیه در یکم ژانویه ۱۹۴۲ از سوی نمایندگان ۲۶ کشور که با دول محور در حال جنگ بودند در امریکا امضا شد. اصطلاح «ملل متحد» برای نخستین بار در این اعلامیه آمده بود. ۴. کنفرانس مسکو و تهران: در اعلامیه‌ای که در ۳۰ اکتبر ۱۹۴۳ در مسکو توسط دولتهای اتحاد شوروی، انگلستان، امریکا و چین صادر شد نوید ایجاد یک سازمان جهانی در اولین فرصت مناسب به منظور حفظ صلح و امنیت جهانی داده شد. این خواست در ملاقات رهبران کشورهای امریکا، شوروی و انگلیس در ۱ دسامبر ۱۹۴۳ در تهران مورد تأکید مجدد قرار گرفت. ۵. کنفرانس دمبارتن اوکس^۴: نخستین طرح سازمان ملل در کنفرانسی در نزدیکی واشنگتن از ۲۱ سپتامبر تا ۷ اکتبر ۱۹۴۴ در دو جلسه که از سوی نمایندگان کشورهای مذکور انجام گرفت تهیه شد. در این طرح اهداف، ساختار و وظایف یک سازمان جهانی تهیه و پیشنهاد گردید. ۶. کنفرانس یالتا: رهبران شوروی، امریکا و

-
1. Inter- Allied Declaration.
 2. Atlantic Charter.
 3. Declaration by United Nations.
 4. Dumbarton Oaks Conference.

دوازده / زندگی‌نامه دبیرکل‌های سازمان ملل و ...

انگلیس پس از ملاقات ۱۱ فوریه ۱۹۴۵ تصمیم خود را جهت ایجاد یک سازمان جهانی فراگیر جهت حفظ صلح و امنیت جهانی اعلام کردند. ۷. کنفرانس سانفرانسیسکو: در ۲۴ آوریل ۱۹۴۵ نمایندگان ۵۰ کشور جهان در این شهر گرد آمدند و منشور سازمان ملل را پس از بررسی‌های لازم در ۱۱۱ ماده به اتفاق آرا از تصویب گذراندند. ۸. سازمان ملل در ۲۴ اکتبر ۱۹۴۵ پس از آنکه همه کشورهای عضو دائمی شورای امنیت و اکثریت کشورهای شرکت‌کننده در کنفرانس سانفرانسیسکو منشور آن را در نهادهای قانونگذاری خود تصویب کردند به وجود آمد. ۹. در ژانویه ۱۹۴۶ نخستین اجلاس مجمع عمومی با شرکت نمایندگان ۵۱ کشور عضو در لندن افتتاح شد. ۱۰. در ۱۷ ژانویه اولین اجلاس مجمع عمومی در لندن تشکیل گردید و آیین‌نامه کار خود را از تصویب گذرانید و در ۲۴ ژانویه ۱۹۴۶ مجمع عمومی نخستین قطعنامه خود را که محور اصلی آن استفاده صلح‌آمیز از انرژی اتمی و منع سلاحهای اتمی و سایر سلاحها انهدام جمعی بود از تصویب گذراند. ۱۱. در ۱ فوریه ۱۹۴۶ نخستین دبیرکل سازمان ملل از سوی مجمع عمومی - تریگولی - به دبیرکلی این سازمان برگزیده شد.

پس از گذشت پنجاه سال، ارزیابی میزان پیشرفت و موفقیت سازمان ملل متحد در تحقق اهدافش لازم به نظر می‌رسد. ولی اهدافی که در منشور سازمان ملل در کنفرانس سانفرانسیسکو آورده شده بود و تعهداتی که در آن تاریخ این سازمان جهانی پذیرفته بود آنقدر بزرگ و باتوجه به واقعیتهای زمان آنقدر دور از دسترس بود که می‌توان ادعا کرد که این سازمان در مجموع افتان و خیزان در جهت تحقق اهداف منشور هنوز در حال حرکت است. سازمان ملل در سراسر عمر پنجاه‌ساله خود مانند بیشتر نهادهای سیاسی بین نظریه‌ها و عملکردها، آرمانها و واقعیتهای و آرزوها و عینیتها به تکاپو پرداخته است. بدون تردید منشور سازمان ملل یک سند باارزش و مترقی است؛ ولی واقعیتهای سیاسی ناشی از عصر استعمار و پیامدهای حاصل از منافع قدرتمندان صحنه جهانی نیز به اندازه کافی نیرومند است تا از سرعت حرکت این سازمان در جهت تحقق اهدافش بکاهد.

از میان شش رکن اصلی سازمان ملل (مجمع عمومی، شورای امنیت، دبیرخانه، شورای اقتصادی و اجتماعی، شورای قیمومیت و دادگاه بین‌المللی) دبیرکل و دبیرخانه از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. سازمان ملل اکنون دارای تشکیلات عظیم اداری در مقر دائمی

و شعبات خود در سراسر جهان است و دبیرکل در رأس این تشکیلات گسترده قرار دارد. از ابتدای تشکیل سازمان تاکنون شش نفر در رأس تشکیلات سازمان ملل قرار داشته‌اند: سه نفر اروپایی، یک نفر آسیایی، یک نفر آمریکایی و یک نفر آفریقایی (غیرسیاهپوست). این کتاب حاصل پژوهشی کلی و عمومی درباره زندگینامه و فعالیت‌های سیاسی این شش نفر می‌باشد و سعی شده است به این سئوالها پاسخ داده شود. این افراد چه کسانی و از چه اقشاری از جامعه خود بوده‌اند؟ چه تحصیلات و تجاربی را در جوانی کسب کردند؟ چگونه وارد فعالیت‌های سیاسی بین‌المللی شدند؟ چگونه به سازمان ملل راه پیدا کردند؟ چرا و طی چه فرایندی به دبیرکلی برگزیده شدند و در طول دبیرکلی خود چگونه این سازمان جهانی را رهبری کردند؟ با وجود مشکلات فراوانی که دریافتن منابع معتبر و قابل اعتماد و دشواری‌هایی که در دسترسی به اسناد و مدارک لازم وجود داشت نویسنده ادعا ندارد که توانسته به این سئوالها پاسخهای جامع و کاملی بدهد ولی امیدوار است با ادامه تلاشها، همکاری مسئولان و راهنمایی خوانندگان نواقص موجود مرتفع شود. از آقای میخائیل شولنبرگ^۱ هماهنگ‌کننده دفاتر سازمان ملل در تهران و افتخار علی^۲ رئیس دفتر اطلاعات سازمان ملل که در این تحقیق مرا یاری کرده و امکان ارتباط مرا با کتابخانه سازمان ملل در نیویورک و واحد عکاسی آن برقرار نمودند سپاسگزارم. بخش فرهنگی سفارتخانه‌های سوئد و اتریش در زمینه زندگینامه‌های داگ هامرشولد و کورت والدهایم دومین و چهارمین دبیرکل سازمان ملل به اینجانب کمک کردند. خانم مریم‌السادات جلالی (مجتهدی) دانشجوی رشته ارتباطات اجتماعی در تهیه بخشی از زندگینامه داگ هامرشولد با من همکاری نمود. از همسر من که با محبت و فداکاری مرا در تهیه کتاب تشویق کرد تشکر می‌کنم.

علی میرسعید قاضی

تهران ۱۳۷۴

1. Michael v.d. Schulenburg U N Resident Coordinator.
2. Iftikhar Ali Information Officer.